

Pesachim Sources 38

רא"ש מסכת פסחים פרק א סימן יא

יא בודקין את החמץ לאור הנר כו' מפני שאור הנר יפה לבדיקה. ת"ר אין בודקין לא לאור החמה ולא לאור הלבנה ולא לאור האבוקה אלא לאור הנר [דף ח ע"א] מפני שאור הנר יפה לבדיקה אף על פי שאין ראה לדבר זכר לדבר שנאמר שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם ואומר ויחפש בגדול החל ובקטן כלה וימצא ואומר בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות ואומר נר ה' נשמת אדם חופש.⁽¹⁾ ואכסדרה דנפישא נהורא נבדקת לאורה אם היה טרוד ולא בדק בלילה כדאיתא בירושלמי (הל' א)⁽²⁾ וכי יש חמה בלילה תיפתר בשלא בדק כדתנן לא בדק אור ארבעה עשר בודק ארבעה עשר שחרית⁽³⁾ הדא אמר אפילו ביום צריך לבדוק לאור הנר ואפילו בבית שיש בו אורה

בית הבחירה למאירי מסכת פסחים דף ז עמוד ב

אין בודקין לאור החמה ר"ל אם לא בדק בלילה שצריך לבדוק ביום והוא שאמרו בתלמוד המערב וכי יש חמה בלילה תפתר בשלא בדק הדא אמרה אפי' ביום צריך נר ולא לאור הלבנה בלילה אלא לאור הנר ואפי' ביום שאור הנר יפה לבדיקה כמו שביארנו במשנה ואכסדרה שאורה גדול אם לא בדק בלילה נבדקת היא לאור של עצמה וכן הדין בכל מה שכנגד חלון או כנגד ארובה וחצר מ"מ אינה צריכה בדיקה מפני שהעופות מצויים בה:

בעל המאור מסכת פסחים דף ד עמוד א

הא דתניא אין בודקין לאור החמה לא תימא ה"מ בי"ג שיש לו לבדוק ליל ארבעה עשר אלא אפי' בי"ד ומפורש בירושלמי לא לאור החמה וכי יש חמה בלילה אלא תפתר בשלא בדק הדא אמרה אפילו ביום צריך לבדוק לאור הנר.

מלחמת ה' מסכת פסחים דף ד עמוד א

כתוב בספר המאור הא דתניא אין בודקין לא לאור החמה לא תימא הני מילי בשלשה עשר שיש לו לבדוק לילי ארבעה עשר אלא אפילו בי"ד ומפורש הוא בירושלמי:

אמר הכותב וכי היאך עלה על דעתו לומר כן והלא בגמ' העלוה לצדדין דלא נפיש בהו אורה וצריך נר ומה שאמר דאפילו בארבעה עשר הוא לשון מעוקם אלא דוקא בי"ד אבל בי"ג אף לאור הנר אינו בודק ביום מדרב נחמן דאמר בשעה שבני אדם מצויין בבתיהם ואור הנר יפה לבדיקה כלומר להמתין עד ארבעה עשר שחרית אינו רשאי מפני שבני אדם מצויין בבתיהם בלילה ואם בא להקדים נמי בשלשה עשר אינו בודק מפני שאור הנר יפה לבדיקה בלילה ומפורש הוא בירושלמי ורבינו ז"ל לא כתב דברים הללו (משם) מפני שהם פשוטין בגמרא שלנו ולפיכך הוצרכתי לכתוב זה:

מגיד משנה הלכות חמץ ומצה פרק ב הלכה ד

[ד] אין בודקין וכו'. שם (דף ז' ח') ת"ר אין בודקין לא לאור החמה ולא לאור הלבנה ולא לאור האבוקה אלא לאור הנר מפני שאור הנר יפה לבדיקה ואמרו שם האי אור חמה היכי דמי אילימא באכסדרה והאמר רבא אכסדרה לאורה נבדקת ותירצו לא צריכא לארובה דבחדר ושאלו דהיכא אי להדי ארובה היינו אכסדרה ותירצו אלא לצדדין ואמרו בירושלמי וכי יש חמה בלילה תפתר בשלא בדק בלילה ע"כ. אי נמי ברוצה לבדוק מבע"י: ואמצע החצר וכו'. שם (דף ח') אמר רבא חצר אינה צריכה בדיקה מפני שהעורבים מצויין שם ופירש רבינו אמצע חצר וכן פירשו ז"ל:

מהר"ם חלאווה מסכת פסחים דף ד עמוד א

אמר רב נחמן בר רב יצחק בשעה שבני אדם מצויין בבתיהם ואור הנר יפה לבדיקה. תרתי קאמר חדא דדוקא בלילה אבל לא ביום ארבעה עשר שאין בני אדם מצויין בבתיהם ושמא ישכח ועוד שאור הנר יפה לבדיקה ואי אפשר ביום ואפילו ליכא משום פשיעה כגון מקדי' לבדוק מ"ג שאין אור הנר מבהיק ביום כמו בליל' וכדתניא לקמן אין בודקין לאור החמה. וגרסינן עלה בירושלמי וכי יש חמה בלילה תפתר בשלא בדק כלומר כשלא בדק בלילה וצריך לבדוק למחר בי"ד וקמ"ל דדוקא לאור הנר ולכתחילה לא ואפי' בי"ג דגרסינן בירושלמי מבואות האפלין מהו לבדוק בתחלה ביום מליהון דרבנן אמרין לא כמה דמנהר בלילה מנהר ביממא דאמר רב הונא כד הוינן באילין בטיאת' בסידרא רבה היו מדליקין עלינו את הנרות בשעה שהיו כהין היינו יודעין שהוא יום וכשהיו מבהיקין היינו יודעים שהוא לילה. ומסתבר' לי נמי דאפילו רוצה להקדים ולבדוק ליל י"ג לאור הנר לאו כל כמיניה דחיישינן דלמא מתחיל לבדוק וכיון דלאו זמן בדיקה הוא לכל מתעצל ומניחו באמצע בדיקה וישכח מלגמור קסבור שכבר גמר. ודכותה אמרין לקמן כיון דלאו זמן איסוריה ולא זמן ביעוריה דילמא פשע ולא מבטליה.

מרדכי מסכת פסחים פרק אור לארבעה עשר רמז תקלה

אמרין בירושלמי (הל"א) בתי כנסיות ובתי מדרשות מהו שיהיו צריכין בדיקה מה צריכה לזה מפני שמביאין שם חמץ בשבתות ובראשי חדשים ותהא פשיטא לן הכין צריכה ליה מפני שאמרו אורה מרובה מהו שיהא צריך לבדוקו מתחלה ביום לאור הנר ומסיק שלא לחלק בין ביעור לביעור דצריך לבדוק בלילה לאור הנר וגם אם כבדו וטאטאו את הבית מקודם לכן אפי' הכי צריך לחזור ולבדוק שלא לחלק בין בדיקה לבדיקה וכ"פ רב"ן והכי איתא בירושלמי בריש פסחים (שם) רב מני בעי חצירות שבירושלים שאוכלין שם חלות תודה ורקיקי נזיר מהו צריכות בדיקה ופריך והלא כבר בדקו מן הנותר ומשני שלא לחלוק בין ביעור לביעור מיהו בתלמוד שלנו (ד' ח א) יש אכסדרה לאורה נבדקת:

תלמוד ירושלמי מסכת פסחים פרק א הלכה א

ר' ירמיה בעי בתי כנסיות ובתי מדרשות מהו שיהו צריכין בדיקה. מה צריכה ליה שכן מכניסין לשם בשבתות ובראשי חדשים. ותהא פשיטא ליה הכן הוא צריכה ליה הואיל ואורן מרובה. מהו שיהא צריך לבדוקו בתחילה ביום לאור הנר. ר' יוסה בעי חצירות שבירושלים שאוכלין שם חלות תודה ורקיקי נזיר מהו שיהו צריכין בדיקה. בלא כך אינן בדיקות מן הנותר. יבא כהדא תנא ר' זכריה חתניה דרבי לוי נידה חופפת וסורקת כהנת אינה חופפת וסורקת נידה [דף ב עמוד א] כהנת חופפת וסורקת שלא תחלוק בין נידה לנידה אוף הכא שלא לחלוק בין ביעור לביעור

תרומת הדשן סימן קלג

שאלה: הרבה בני אדם נוהגים לטאטא / לטאטא / ולכבד כל חדרי ביתם ב' או ג' ימים קודם י"ד. ובאור י"ד מניחים להם ג' או ד' פתיתין במקצת חדרים. וכשבדקים ומוציאים אילו הפתיתים שהניחו להם בני ביתם מפסיקים שוב לבדוק, שפיר דמי או לאו?

תשובה: יראה דמילתא דפשיטא הוא דלא יאות אינון עבדי. דבגמרא פ"ק דפסחים / נמצא במרדכי שם סי' תקל"ה בשם הירושלמי / כתב בהדיא, דאם כבדו וטאטאו הבית קודם לכן, אפי' צריך לחזור ולבדוק. אלמא דבכיבוד לחוד לא סגי. ואף על גב דמסיק התם, משום שלא לחלק בין בדיקה לבדיקה, ואיכא למימר דהיכא דעביד בדיקה כ"ש באור י"ד די בכך אחר הכיבוד, דמהשתא לא תחלוק בין בדיקה לבדיקה. מ"מ כתב נמי התם טעם אחר דכיבוד לחוד לא סגי, משום דילמא מישתכח בגומא. וא"כ במה יצאו החדרים מחובת בדיקה. ואף כי אין להקל במצוה זו דאחמור בה דרבנן טובא, וצריך לבדוק בדיקה גמורה לחורין ולסדקין בכל חדרי הבית שמכניסים בהן חמץ.

רבינו חננאל מסכת פסחים דף ח עמוד א

תנו רבנן חורי הבית העליונים כו'. פי' העליונים שאין יד מגעת להשתמש בהן וכן התחתונים עם הקרקע והגג שאין בני אדם משתמשין בו וכן היציע וזה היציע יש לו שלש שמות יציע צלע והתא יציע דכתיב (מ"א ו ו) היציע התחתונה וגו' ומפרש ב' המוכר את הבית בתחלתו וכן הרפת דכתיב (חבקוק ג טז) ואין בקר ברפתים ולולין דכתי' (מ"א ו ח) ובלולים יעלו. ומתבן כמשמעו. ואוצרות יין ושמן שאין מסתפקין מהן ואין נכנסין בהם בכל שעה דליכא למיחש שמא נכנס אדם שם בפת שבידו ושכחו כל אלו אין צריכין בדיקה וכן מטה החולקת בבית אם היא מוטלת בקרקעית הבית ומפסקת כלומר היא מיושבת מן הכותל של בית עד הכותל שכנגדו ואין אדם יכול לעבור לא מתחתיה ולא מצדדיה כל הבית שהוא אחורי המטה אין צריך בדיקה ואם מטה זו מידליא עד שיהיו עצים ואבנים סדורין תחתיה שאין מי שיכול לעבור תחתיה ואם הם אוצרות יין ושמן במסתפק מהן וכן אוצרות שכר בבבל ובי דגים קטנים ובי ציבי ובי תמרי ובי מלחי ובי קירי כולן צריכין בדיקה. פי' קירי שעה:

תנא אין מחייבין אותו להכניס ידו לחור שנפל עכשיו ואף על גב שהכלב יכול לחפש אחריו דחיישינן לסכנת עקרב ואף על גב דאמר ר' אלעזר שלוחי מצוה אין ניזוקין חיישינן שמא יתכוין לחפש אגב חיפוש החמץ על מחט שאבדה לו קודם

מהר"ם חלאווה מסכת פסחים דף ח עמוד א

רבן שמעון ב"ג אומר מטה החולקת בתוך בית ומפסקת. רבו הנוסחאות בזו איכא מאן דגריס בקמייטא צריך ובבתרייתא א"צ ואיכא מאן דגריס איפכא. ומפרשי לה לבדוק תחת המטה דמדליא ניחא תשמישתה וצריכה בדיקה דמתתיא לא ניחא תשמישתה ולא צריכה בדיקה. ואפי' מדליא דוקא חולקת בתוך הבית כלומר שנתנו בתוך הבית ועוברין לה מכל צד ואפשר שנתנו תחתיה חמץ אבל בשעומדת בצד הבית לא שאין דרך להשתמש קרו לה וזהו דעת רש"י ז"ל. ור' יצחק בן גיאת ז"ל פירשה בבדיקת המטה עצמה דומיא דחורין ויציע דקתני וה"ק מדליא אינה צריכה בדיקה דלא ניחא תשמישת' מידי דהוה אחורין עליונים מתתיא צריכה בדיקה כחורין אמצעים. ואינו נראה דכבר אמרו כל מקום שמכניסין ואין מכניסין ונחזי אם דרך להשתמש בה ואי מדליא כל כך פשיטא אלא העיקר דמטה זו חולק' בתוך הבית שנשאר עוד מקום פנוי אחריה בבית ומפסק' מכותל לכותל כעין מחיצה שאין דרך לעבור שם אלא תחתיה או עליה ובתרויהו גרסי' א"צ בדיקה כלומר צד הפנימי מהבית דלמאן דגרסי' בקמייטא צריך איכא לאקשו"י מטה מאן דכר שמה והו"ל למימר

דרבנן פליגא עליה וחסורי מחסרא אבל השתא ניחא דלמאי דאמרי רבנן א"צ אתא איהו לאוסופי ואמר א"צ ולא פליג כלל. ומקשה מאידך דעצים ואבנים דטעמא דעצים ואבנים סדורין תחתיה הא לאו הכי צריך בדיקה. וקשיא לקמיית' ופריק הא דמדליא הא דמתתיא כלומר מדליא אפשר לעבור תחתיה וטעמא דעצים ואבנים הא לאו הכי צריך בדיקה. הא מתתיא אף על גב דאין עצים ואבנים תחתיה א"צ בדיקה. והכי משמע בירושלמי דגרסין התם תני ר' שמעון בן גמליאל מטה שהיא חוצצת בתוך הבית ועצים ואבנים סדורין תחתיה בודק צד החצון ואינו בודק צד הפנימי מפני שעצים ואבנים סדורין תחתיה הא אין עצים ואבנים מונחים תחתיה צריך לבדוק צד הפנימי הדא אמרה שחששו לנפילה. לא בדא אנו אומרים תינוק רגע נכנס לשם וחמץ בידו. וזה מוכיח מה שפירשנו. אבל לבדוק תחת המטה או עליה להסיר הבגדי' במה שדרך להשתמש שם ודאי לכו"ע צריך לבדוק.

כסף משנה הלכות חמץ ומצה פרק ב הלכה ו

כתב הר"מ שרבינו לא הביא הא (דף ח') דמטה החולקת בתוך הבית וכו' משום דכל החלוקות דשייכי בה הם בכלל דבריו דאי למטה עצמה הרי היא כחורי הבית ואי לענין בית שלאחריה אם יש לו דרך לשם פשיטא שצריך לבדוק ואם אין לו פשיטא שאין צריך ותחתיה אם עצים ואבנים סדורים תחתיה אין צריך שהרי אין משתמשים שם ואי אין עצים ואבנים סדורים תחתיה ודאי צריך:

מהר"ם חלאווה מסכת פסחים דף ח עמוד א

חורי הבית העליונים והתחתונים אינן צריכין בדיקה דוקא בדיקה אין צריכין אבל כל שיש שם חמץ ודאי חייב לבערו דהא ככר בשמי קורה וככר בבור הוא בעיא ולא אפשטיה לקמן ומשמע דכל שכן חורין והכי משמע בירושלמי דגרסי' התם גג הבד וגג המגדל א"צ בדיק' הדא דתימ' בשגבוהין ג' אבל אם אין גבוהין ג' הרי הן כקרקע ובאותו שלא נשתמש שם חמץ אבל באותן שנשתמש שם אפי' גבוה כמה צריך בדיקה אלמא כל שנודע שם חמץ בכל מקום צריך בדיק' מיהו מספיקא אינן צריכין בדיקה ואפי' הניח עשר ומצא תשע או עכבר נכנס וככר בפיו דהא ודאי בכל השנה עכברים יש בבית ובחורין מצויין אלא דמספיקא לא חיישינן להו. וחצר שאמרנו שאינה צריכה בדיקה כתב הרמב"ם ז"ל דה"מ מילוסה של חצר אבל חורין שבכותל צריכין בדיקה שאין עורבין ועופות מצויין שם.

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף ט עמוד א

משנה. אין חוששין שמא גיררה חולדה מבית לבית וממקום למקום, דאם כן מחצר לחצר ומעיר לעיר - אין לדבר סוף. גמרא. טעמא - דלא חזינא דשקל, הא חזינא דשקל - חיישינן, ובעי בדיקה

רש"י מסכת פסחים דף ט עמוד א

משנה. אין חוששין שמא גיררה חולדה כו' - אין חוששין כשבדק זזית זז ובא לבדוק זז שמא בתוך שבא לבדוק זז גיררה חולדה חמץ למקום הבדוק, וצריכנא לחזור ולבדוק.

שאם כן - שבאת לחוש לכך - הרי גם מחצר לחצר יש לומר כך: אני בדקתי קודם לחבירי, ולאחר בדיקתי הביאה חולדה חמץ מחצר חבירי לחצרי, ואין לדבר סוף, ולא חצר ממש קאמר, אלא כל בתי החצר קרוי חצר.

גמרא. הא חזינן - שהביאתו לכאן - חיישינן שמא עדיין הוא כאן, וצריך לבדוק, ואמאי, נימא: אכלתיה.

תוספות מסכת פסחים דף ט עמוד א

אין חוששין שמא גיררה חולדה - ואם תאמר והא מרישא שמעי' דקתני כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה תריץ דהוה מוקמינן בשאין חולדה וברדלס יכולין להלך שם.

מהר"ם חלאווה מסכת פסחים דף ט עמוד א

אין חוששין שמא גיררה חולדה מבי' לבית וממקום למקום א"כ אפי' מחצר לחצר ומעיר לעיר אין לדבר סוף. דא"כ היו צריכין כל ישראל לבדוק בשעה אחת. ועוד דאיכ' למיחש לבתי גוים ואין לדבר סוף. וא"ת והא מתני' קמייתא היא כל מקום שאין מכניסין בו חמץ א"צ בדיקה הכא נמי לאחר בדיקה אין מכניסין בו חמץ. א"ל דהוה אמינא דוקא אין רגילין להכניס שם חמץ אבל כל שרגילין העכברים מצויין שם ואף על גב דאין מכניסין השת' הן מביאין ממקום אחר כי שם יאכלו לחם קמ"ל.

בית הבחירה למאירי מסכת פסחים דף ט עמוד א

אמר המאירי אין חוששין שמא גררה חולדה חמץ ממקום שאינו בדוק למקום הבדוק עד שיצטרך להניח שומרים במקומות הבדוקים עד שיבדוק כל הבית שאם כן מה הועיל בשומרים הללו ואף כשבדק כל הבית יש לחוש שמא תגרור מחצר לחצר או אף מעיר לעיר שאי אפשר לכל ישראל לבדוק חמצם כאחת ולא הוצרך ללמד כך אלא ממקום שמכניסין בו חמץ למקום שמכניסין גם כן אלא שבדקו שאם ממקום שמכניסין למקום שאין מכניסין כבר למדנוה ממה שאמרנו שמקום שאין מכניסין אין צריך בדיקה ולא חששנו לגרירת חולדה כמו שכתבנו למעלה שאף היא אינה מצויה אלא במקומות שהפת מצויה שם

רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ב הלכה ז

אין חוששין שמא גררה חולדה חמץ למקום שאין מכניסין בו חמץ שאם נחוש מבית לבית נחוש מעיר לעיר ואין לדבר סוף, בדק ליל ארבעה עשר והניח עשר חלות ומצא ז תשע הרי זה חושש וצריך לבדוק פעם שניה שהרי גררה חולדה או עכבר בודאי.